Region Stockholm

Diarienummer
RS 2023-1082

Strategi

Klimathandlingsplan för Region Stockholm

Beslutad av regionfullmäktige, den X
Gäller för samtliga nämnder och bolag
Gäller till och med 2035

Innehåll

1. Syfte 3
2. Tillämpning 3
3. Region stockholms utsläpp av växthusgaser 3
4. Strategisk inriktning....4
5. Förutsättningar för att nå klimatneutralitet....4
6. Fokusområden....5
6.1 Prioriteringar....6
6.2 Fokusområde mobilitet 7
6.3 Fokusområde hälso- och sjukvård 10
6.4 Fokusområde bygg och anläggning....13
6.5 Fokusområde fastighet och service 15
6.6 Kompletterande åtgärder 18

1. Syfte

Region Stockholms klimatarbete behöver långsiktighet och ett helhetsperspektiv. Klimathandlingsplanen anger strategisk inriktning och prioriterade åtgärdsområden för att minska växthusgasutsläppen inom Region Stockholms verksamheter, för att nå regionfullmäktiges mål om klimatneutralitet år 2035. Klimatneutralitet innebär att Region Stockholm når en nettobalans mellan utsläpp och upptag av växthusgaser.

2. Tillämpning

Klimathandlingsplanen är vägledande och anger viljeriktningen för Region Stockholms nämnders och bolags arbete med att minska sina direkta och indirekta utsläpp av växthusgaser i enlighet med regionfullmäktiges mål. Ansvaret för att besluta om vilka åtgärder som ska genomföras, liksom för att planera, genomföra och följa upp arbetet ligger hos respektive nämnd och bolag. Detta i syfte att uppnå ett effektivt klimatarbete samt minimera och hantera riskerna för verksamheten. I varje relevant beslut ska hänsyn tas till beslutets påverkan på utsläppen av växthusgaser. Vid mål- och intressekonflikter behöver nämnder och bolag göra prioriteringar och avvägningar, inom ramen för fastställda ekonomiska förutsättningar och med hänsyn till verksamhetens kvalitet, robusthet och andra viktiga aspekter. Planering och uppföljning av klimathandlingsplanen ingår i Region Stockholms ordinarie planerings- och uppföljningsprocess. Nämnder och bolag kommer årligen att ombes beskriva förutsättningarna för och konsekvenserna av planerade åtgärder respektive genomförda åtgärder i enlighet med klimathandlingsplanen.

3. Region Stockholms utsläpp av växthusgaser

Region Stockholms utsläpp av växthusgaser består av direkta och indirekta utsläpp, som delas in i scope 1, 2 och 3 enligt nedan.

Direkta utsläpp (scope 1)

- De direkta utsläppen (scope 1) avser utsläpp som sker inom den egna verksamheten, exempelvis direkta utsläpp från fordon eller medicinska gaser. Den största andelen av Region Stockholms direkta utsläpp inom scope 1 är kopplade till kollektivtrafik, ambulanstrafik, särskilda persontransporter (färdtjänst), köldmedier, medicinska gaser samt tjänstefordon.

Indirekta utsläpp (scope 2)

- Scope 2 är i huvudsak inköpt energi, såsom el och fjärrvärme till fastigheter och kollektivtrafiken. Detta innebär att den största andelen av utsläpp inom scope 2 inom Region Stockholm finns inom kollektivtrafiken och fastighetsområdet.

Indirekta utsläpp (scope 3)

- Scope 3 omfattar övriga indirekta utsläpp, från inköpta varor, material och tjänster till verksamheterna, produktanvändning, avfallshantering, tjänsteresor, med mera. Det inkluderar alla utsläpp från hela livscykeln som till exempel råvarubrytning, tillverkning, och transporter för leveranser och transporttjänster.

- Utifrån tillgängliga data och kunskap bedöms utsläppen kopplade till Region Stockholm verksamheter vara störst inom scope 3, framför allt inom mobilitet, hälso- och sjukvård samt bygg- och anläggningsområdet.

För att nå klimatneutralitet senast år 2035 har Region Stockholm tagit fram en koldioxidbudget för verksamheterna, RS 2023–0215. Koldioxidbudgeten anger, på koncernnivå, en genomsnittlig åttaprocentig utsläppsminskningstakt årligen fram till år 2035.

4. Strategisk inriktning

Region Stockholms arbete för att nå klimatneutralitet ska innebära att klimatnytta, kostnadseffektivitet och robusthet går hand i hand. De åtgärder som genomförs ska minska utsläppen med bibehållen eller förbättrad kvalitet och robusthet i verksamheterna och ska inte riskera grundläggande krav inom andra områden. Det innebär att planeringen och genomförandet behöver göras med hänsyn till bland annat Region Stockholms övriga mål och styrande dokument, patienters och resenärers säkerhet, verksamhetens beredskap och sociala hållbarhet, inklusive att säkerställa hållbara leveranskedjor gällande miljö och mänskliga rättigheter.

För att säkerställa en framgångsrik implementering och för att minimera risker för verksamheten ska respektive nämnd och bolag i sitt planeringsarbete analysera lämpliga åtgärder utifrån verksamhetens mer detaljerade kunskap om aktuella förutsättningar. För att driva på det interna omställningsarbetet på ett effektivt sätt ska samordning ske när det är till nytta för verksamheterna eller nödvändigt, exempelvis vid införande och användning av koncerngemensamma systemstöd. Arbetet ska genomföras inom ramen för fastställda ekonomiska förutsättningar och på affärsmässiga grunder. Kostnadseffektiva åtgärder ska väljas och planeras utifrån ett livscykelkostnadsperspektiv, det vill säga att de åtgärder som genomförs ska ger stor klimatnytta i förhållande till den ekonomiska totalkostnaden. Vid nämndernas och bolagens analys- och planeringsarbete bör regionstyrelsen erbjuda stöd vid behov. För att säkerställa att åtgärder genomförs effektivt krävs regelbunden uppföljning.

Region Stockholm kommer även efter år 2035 att ha utsläpp som är nödvändiga för att upprätthålla och utveckla verksamheten. Det kan också finnas återstående utsläpp som det inte är försvarbart att eliminera givet ovan nämnda hänsyn. I arbetet med att nå målet om klimatneutralitet ska Region Stockholm dock i första hand, så långt det är möjligt, prioritera åtgärder för att minska utsläppen av växthusgaser framför klimatkompensatoriska åtgärder. Kompensatoriska åtgärder såsom exempelvis klimatväxling inom Region Stockholms egen organisation ska företrädelsevis genomföras, förutsatt att ett system som är ändamålsenligt och som endast medför liten administrativ börda kan utvecklas.

5. Förutsättningar för att nå klimatneutralitet

För att nå målet om klimatneutralitet till år 2035 krävs ett genomgripande omställningsarbete som inkluderar och engagerar hela organisationen. Nya arbetssätt och beteendeförändringar liksom organisatorisk förmåga att arbeta med klimatomställningar är viktiga förutsättningar för att integrera klimataspekter i verksamheternas dagliga arbete. För att lyckas kommer det också att krävas ett aktivt samarbete med länets kommuner och andra aktörer. Nedan beskrivs ett antal förutsättningar som bedöms centrala och särskilt viktiga för arbetet.

Tillgång till energi är en förutsättning för att Region Stockholms verksamheter ska fungera och energi med låg klimatpåverkan utan fossila energislag är en viktig grund för en omställning till klimatneutralitet. Det är minst lika viktigt att effektivisera användningen av energi och effekt, eftersom energibehoven ökar såväl i samhället i stort som inom Region Stockholms verksamheter. Givet att elförsörjningssituationen i länet är ansträngd, är ökad egenproduktion, på sikt även i kombination med energilager, samt accelererad energieffektivisering viktigt.

Omställningen till resurseffektiva och cirkulära produktflöden i Region Stockholms verksamheter är avgörande för att nå målet om klimatneutralitet då det minskar resursanvändningen, miljö- och klimatpåverkan, samt mängden avfall. Ökad cirkularitet främjar ökad robusthet och till en mer kostnadseffektiv verksamhet. Fysiska och digitala system behövs för att möjliggöra återanvändning av utrustning och produkter. För att uppnå resurseffektiva och cirkulära produktflöden behövs innovation och samverkan i hela värdekedjan, från leverantör till användare och sluthantering. Samverkan med andra regioner och aktörer inom länet är nödvändig för att driva på utvecklingen.

Upphandling är ett centralt verktyg som med rätt förutsättningar kan möjliggöra mer klimateffektiva produkter och tjänster samt cirkulära och innovativa lösningar. För att driva på marknaden mot resurseffektiva produktionsprocesser, ökad robusthet och minskad klimatpåverkan krävs väl utformade och effektiva hållbarhetskrav i upphandlingar och att systematisk uppföljning av ställda krav utförs inom samtliga verksamheter. Detta omfattar även krav och uppföljning för att motverka och hantera risker för negativ påverkan på miljö, mänskliga rättigheter och arbetares rättigheter i leveranskedjorna.

Innovation är ett strategiskt verktyg för nyskapande av förebyggande lösningar. Innovativa lösningar för tjänster, processer, arbetssätt samt produkter är en bidragande faktor till att lyckas med omställningsarbetet. Omställningen kräver forsknings- och innovationssatsningar, där AI, digitalisering och förebyggande lösningar är en viktig del. Tillgänglighet till offentligt finansierade testbäddar är en nyckelresurs för att samverkansforskning ska kunna utföras. Genom innovationer skapas en mer resurseffektiv verksamhet med smartare processer där arbetsuppgifter utvecklas, automatiseras, effektiviseras eller ersätts.

6. Fokusområden

I arbetet med att nå klimatneutralitet till år 2035 har fyra övergripande fokusområden identifierats som mest utsläppsintensiva och därmed centrala att arbeta vidare inom för att uppnå klimatneutralitet. De fyra fokusområdena är:

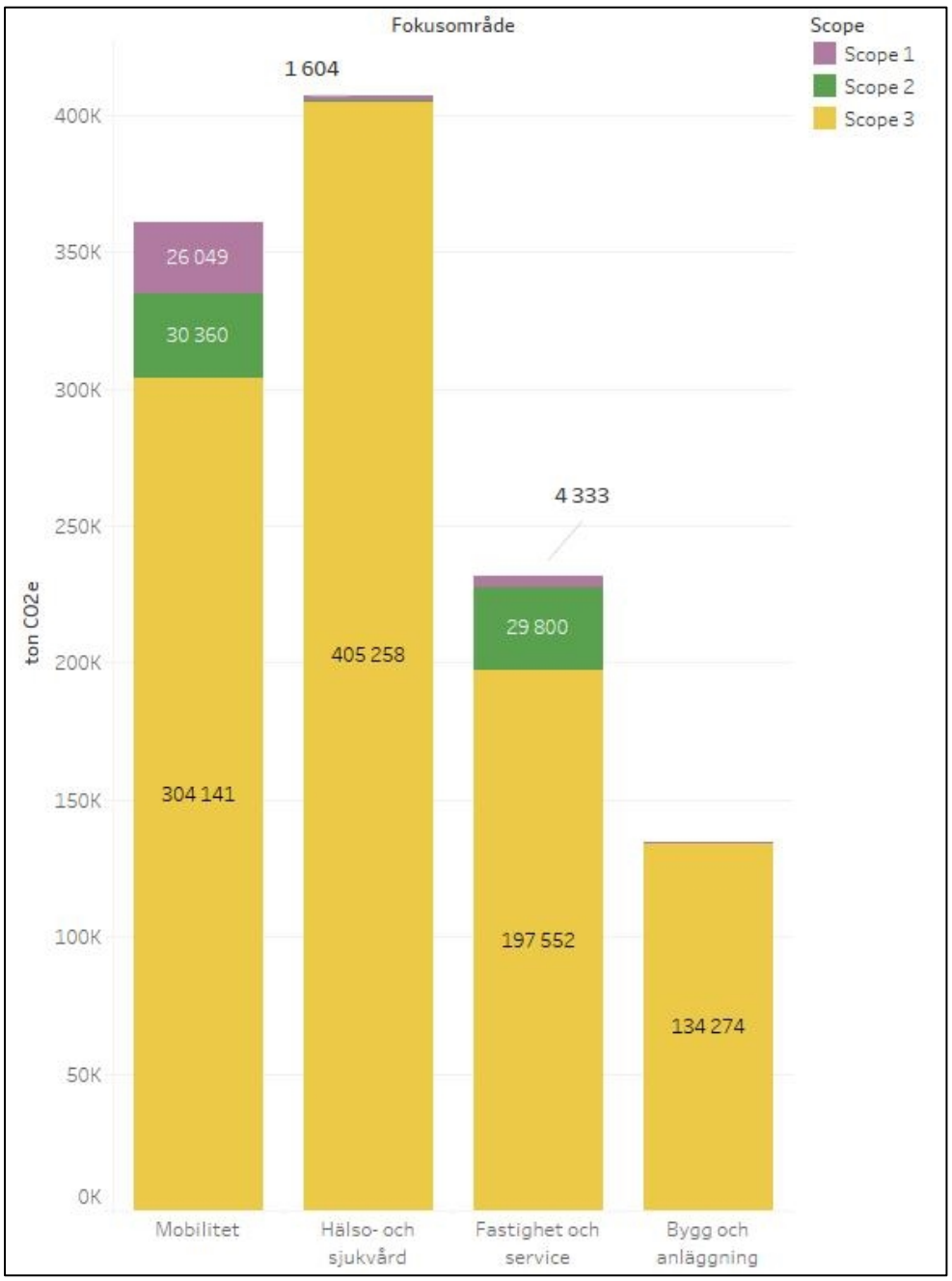
- mobilitet
- hälso- och sjukvård
- bygg och anläggning
- fastighet och service.

Inom varje fokusområde har ett antal åtgärdsområden identifierats som Region Stockholm behöver prioritera och arbeta med. Prioriteringen av åtgärdsområdena har gjorts utifrån klimatnytta och övergripande bedömningar av kostnadseffektivitet och påverkan på robusthet. Hänsyn har tagits till kommande ramverk och direktiv inom klimatområdet som Region Stockholm måste förhålla sig till, samt antagande om framtida förändringar av resurser och behov. Andra viktiga perspektiv som patientsäkerhet, arbetsmiljö och social hållbarhet har inkluderats i analysen i valet av åtgärdsområden där det har bedömts relevant.

De presenterade åtgärdsområdena leder Region Stockholm lång väg mot klimatneutralitet, men ett stort omställningsarbete kommer att krävas, inte minst kopplat till material- och produktanvändning samt inköp inom de fyra fokusområdena. Minskning av scope 1-utsläppen ska i möjligaste mån inte bidra

till ökade utsläpp inom scope 2 och scope 3. Respektive nämnd och bolag behöver analysera lämpliga åtgärder och utformningar i sitt planeringsarbete utifrån aktuella förutsättningar.

Figur: Region Stockholms koldioxidutsläpp fördelat per scope och fokusområde. Utsläpp inom scope 1 och scope 2 hämtas från Region Stockholms klimatberäkningsverktyg medan utsläppsstatistiken för scope 3 hämtas från 2023 års miljöspendanalys. Utsläppsberäkningarna för scope 3 innehåller osäkerheter.

6.1 Prioriteringar

Region Stockholms totala utsläpp kommer främst från området mobilitet samt hälso- och sjukvård. I första hand bör därför Region Stockholm prioritera åtgärder inom området mobilitet och hälso- och sjukvård. Elektrifiering av fordonsflottan,

ökad energieffektivisering samt omställning till förnybara drivmedel är centrala åtgärder att vidta. Minskad materialanvändning inom hälso-och sjukvården, inköpsvolymer och övergång till mindre klimatbelastande varor och produkter är ytterligare centrala åtgärder.

Åtgärderna inom mobilitet är av särskild vikt för att nå klimatneutralitet inom scope 1 och 2. Energieffektivisering, såväl för el som för fjärrvärme och -kyla är prioriterade åtgärder för att minska scope 2-utsläppen. Åtgärderna inom hälso- och sjukvårdsområdet bidrar i synnerhet till minskningar av utsläppen inom scope 3. En minskning av Region Stockholms scope 3 utsläpp bygger på flera viktiga parametrar, dels att Region Stockholm minskar sina inköpsrelaterade utsläpp, dels att producenter, leverantörer och länder vidtar utsläppsminskningsåtgärder.

Även om det finns specifika åtgärdsområden som enskilt genererar höga utsläppsminskningar, kommer det att krävas att åtgärder inom samtliga fyra fokusområden vidtas för att möjliggöra målet om klimatneutralitet. Flera av de prioriterade åtgärdsområdena förutsätter att Region Stockholm vidtar andra möjliggörande åtgärder, vilka beskrivs närmare under respektive fokusområde. Inte minst behöver Region Stockholm bedriva ett aktivt arbete gentemot externa aktörer för att skapa rätt förutsättningar för en klimatomställning.

Det kommer att krävas av respektive nämnd och bolag att kontinuerligt analysera och genomföra de åtgärder och utformningar som är mest ändamålsenliga för att nå klimatneutralitet.

6.2 Fokusområde mobilitet

Fokusområde mobilitet omfattar Region Stockholms kollektivtrafik, särskilda persontransporter (färdtjänst, inklusive sjukresor), ambulans och annan sjukvårdstransport, tjänstefordon (egna och leasade), godstransporter och godstransportjänster samt arbetspendling, tjänste- och patientresor.

På grund av den samhällskritiska verksamhet som Region Stockholm bedriver är tillgänglighet och robusthet av yttersta vikt, inte minst för fordon som är i drift dygnet runt. Ett flertal lagar och EU-direktiv påverkar arbetet med att minska utsläppen och övergången till elektrifierade fordon.

Området står för majoriteten av Region Stockholms direkta utsläpp (scope 1), cirka 80 procent, där den allmänna kollektivtrafiken står för det största, enskilda bidraget. Området inkluderar även utsläpp inom scope 2 och 3, exempelvis elanvändning för drift samt tillverkning och transport av drivmedel eller fordon.

Områdesbeskrivning

Region Stockholms kollektivtrafik är världsledande i omställningen till förnybar energi. Den allmänna kollektivtrafiken drivs till övervägande del av förnybara drivmedel medan särskilda persontransporter (färdtjänst) drivs av både förnybart och fossilt. Hela spår- och busstrafiken är märkt "Bra Miljöval". Sjötrafiken, det vill säga skärgårdstrafik och pendelbåtar, drivs till lite mer än hälften av förnybara drivmedel, elektrifiering har testats i mindre skala.

Ambulansflottan drivs till lite drygt hälften av förnybart drivmedel, medan ambulanshelikopter och -flyg är fossildrivna. För interna godstransporttjänster, där fordonsflottan består både av tunga och lätta lastbilar samt ett mindre antal personbilar, drivs dessa till största del av förnybara drivmedel (flytande och gas). När det gäller distribution av varor från leverantörer till Region Stockholm har inte krav på förnybara drivmedel ställts, men för transporttjänster och transportintensiva varutjänster ställs krav på förnybara drivmedel och miljöklassade fordon.

Det finns en variation av drivmedel inom tjänstefordonsflottan, såväl fossilt som förnybart. Tillgång till laddinfrastruktur för personbilar är en utmaning för en bredare övergång till eldrift, framför allt inom de verksamheter som bedrivs i fastigheter hos privata hyresvärdar.

Prioriterade åtgärdsområden

En stor del av identifierade åtgärdsområden inom mobilitetsområdet berör Region Stockholms direkta utsläpp, inom scope 1, vilket innebär att rådigheten är stor. Även för indirekta utsläpp finns minskningspotential och en överflyttning av utsläpp till scope 2 kan förväntas vid en stigande elektrifieringsgrad. Flera av åtgärdsområdena har potential att minska kostnaderna, även om initiala investeringar kan behövas.

Det finns behov av samverkan med andra aktörer inom Stockholms län för att fullt ut möjliggöra en omställning. Exempelvis kan detta gälla tillgång till laddinfrastruktur och förbättrad elförsörjning inom länet samt stadsplanering för att möjliggöra ökad delad och kombinerad mobilitet.

De viktigaste åtgärdsområdena, med tillhörande delområden som Region Stockholm bör genomföra för att bidra till att nå målet om klimatneutralitet till år 2035 är:

- fordon och drivmedel
    - elektrifiering av fordonsflottan, med tillhörande laddinfrastruktur
    - ökad energieffektivitet för fordonen
    - övergång till förnybart drivmedel som bidrar till låg klimatpåverkan, där elektrifiering är mer utmanande
- delningstjänster och kombinerad mobilitet
    - regiongemensam beställningsfunktion för tjänstefordon
    - minskad andel motoriserade tjänsteresor
- logistik och produktflöden
    - ökad samverkan för förbättrad varuförsörjning
    - systemstöd och utvecklade rutiner för ökad transporteffektivitet.

Fordon och drivmedel

Åtgärdsområdet fordon och drivmedel har stor potential att minska de direkta klimatutsläppen och kan även minska indirekta utsläpp. Det är därför viktigt att vid upphandling ställa krav på eldrift eller förnybart drivmedel med låg klimatpåverkan på transporter som utförs åt Region Stockholm i samband med inköp, avfallshantering och tjänsteutförande.

Elektrifiering är en högt prioriterad åtgärd, som har stor potential till minskade klimatutsläpp. Här finns olika förutsättningar beroende på fordonstyp. De flottor som lättast kan ställas om ska prioriteras i första hand. Kollektivtrafikens bussflotta är möjlig att elektrifiera helt fram till år 2035, medan personbilsflottan huvudsakligen kan elektrifieras. För sjötrafiken ska elektrifiering prioriteras för trafik med kort linjesträckning, främst pendelbåtstrafiken och viss skärgårdstrafik.

Utöver den energieffektivisering som själva elektrifieringen medför är det viktigt att säkerställa att kollektivtrafikfordonens stödsystem utformas och drivs så energieffektivt som möjligt, utan att komforten försämras. Denna omställning är kostnadsbesparande. Införande av laddinfrastruktur innebär inte en direkt

minskning av klimatutsläpp och kräver investeringar men är högt prioriterat i och med att det är en förutsättning för elektrifiering.

I och med att det vid tillverkning av batterier och elfordon finns såväl miljömässiga risker som risker för allvarlig negativ påverkan på mänskliga rättigheter är det en förutsättning att dessa risker hanteras och motverkas genom krav i upphandling och att de följs upp. Att regionen samverkar med prioriterade aktörer i länet ger effektivitet och samutnyttjande.

För de fordon som är mer utmanande att elektrifiera är omställning till förnybara drivmedel som bidrar till låg klimatpåverkan, högt prioriterat som ett första steg. Här inkluderas exempelvis delar av sjötrafiken, ambulansfordon och delar av särskilda persontransporter (färdtjänst) samt godstransportfordon. För dessa fordon är en övergång i första hand till HVO en åtgärd som minskar klimatutsläppen och dessutom är kostnadsbesparande. På sikt är elektrifiering, alternativt en övergång till andra utsläppsfria tekniker exempelvis elektrobränslen eller bränslecellsdrift baserad på förnybar vätgas, viktig för dessa fordon. Förutsatt att utmaningar kan lösas kring robusthet, laddinfrastruktur och tillgänglighet, på fordon som uppfyller andra funktionskrav (exempelvis för ambulansfordon). För att elektrifiering ska vara möjlig behövs ett samarbete med leverantörer i exempelvis utvecklingsprojekt under avtalstiden.

Delningstjänster och kombinerad mobilitet

För att uppnå en transporteffektiv organisation har åtgärder inom delad och kombinerad mobilitet stor potential att minska klimatutsläpp, såväl inom scope 1 som i scope 2 och 3. Likaså har beteendeförändringar för förändrad mobilitet en potential, genom att minska antalet fordon samt öka beläggningsgraden, vilket bidrar till både klimat- och resurseffektivitet. En central och regiongemensam beställningsfunktion för tjänstefordon är en viktig utgångspunkt för att hantera dessa effektivt inom organisationen.

Möjlighet att dela fordon mellan verksamheter, för att optimera årlig körsträcka under livslängd alternativt leasingperiod har potential att minska klimatpåverkan och vara kostnadsbesparande samt bidra till ökad robusthet. Utöver detta kan övrig hantering och service optimeras, vilket även är tids- och resursbesparande för de verksamheter som nyttjar fordonen. På längre sikt kan delning av fordon även med andra aktörer inom länet och/eller batteribytestjänst vara resurseffektivt. På så vis kan samordning ske gällande fordon som dagligen körs under kortare, specifika tider. Batteribytestjänst möjliggör för de fordon som behöver gå i mer kontinuerlig drift att undvika tidsförlust vid laddning. Här är innovation och möjligheten till test- och demonstrationsmiljöer en möjliggörare och förutsättning för att realisera denna typ av arbetssätt och samverkan.

Inom verksamheterna kan beteendeförändringar bidra till minskade utsläpp, genom att minska andelen motoriserade tjänsteresor. Det kan handla om insatser för att förbättra de digitala möjligheterna att mötas, val av tåg i stället för flyg när det gäller tjänsteresor samt en övergång till mer aktiv persontransport där det är möjligt. Som exempel kan detta innebära ökad kombinerad mobilitet som kan inkludera kollektivtrafik, cykel (egen eller delad), elsparkcyklar och gång. Detta har potential att minska resandet inom verksamheter, och ger stora hälsofördelar. Viktiga förutsättningar för denna typ av åtgärder är bland annat att cyklar/elsparkcyklar finns tillgängliga inom verksamheterna, att digitala verktyg finns för reseplanering och eventuell bokning av transportmedel, samt att verksamheter kan planera för denna typ av beteendeförändring.

Logistik och produktflöden

En väl fungerande varuförsörjning är kritisk för Region Stockholms verksamheter, i synnerhet för hälso- och sjukvården. Det finns stor potential att minska utsläppen inom detta åtgärdsområde, som också innebär kostnadsbesparingar. Varuförsörjningens komplexitet innebär att ett flertal insatser behöver genomföras på olika organisatoriska nivåer och omfatta samtliga delar i varuförsörjningskedjan. Transporterna beror bland annat av hur vårdens beställningsmönster och lagerhållning ser ut, och kan förbättras med ändamålsenliga tillhörande systemstöd och rutiner. Kartläggning och analys av varuflöden med hjälp av GIS (geografiskt informationssystem) kan vara ett verktyg för ökad samordning inom närliggande verksamheter, för att undvika kostsamma och klimatmässigt ineffektiva akutleveranser.

Transporternas effektivitet påverkas bland annat av fyllnadsgraden, vilken beror på verksamheternas beställningsbeteende och internlogistik, hur väl lastbärarna är anpassade till fordonen samt möjligheten till samlastning och optimerad ruttplanering. För att kunna effektivisera och miljömässigt optimera logistik och produktflöden är det viktigt att se till helheten, hur olika insatser och behov påverkar och beror av varandra.

6.3 Fokusområde hälso- och sjukvård

Fokusområde hälso- och sjukvård omfattar den vård som bedrivs inom hälso- och sjukvård och tandvård, samt hälsofrämjande och förebyggande insatser.

Patientsäkerhetsperspektivet och robusthetsperspektivet är grundläggande inom vården. Styrningen av vården är komplex, och utöver de lagar, föreskrifter, riktlinjer och kunskapsstöd som styr vården finns dessutom ett flertal lagar och EU-direktiv som påverkar arbetet med att minska utsläppen. Utsläppen inom området utgörs i huvudsak av utsläpp inom scope 3 och utgör drygt en tredjedel av Region Stockholms totala utsläpp, samt en mindre del inom scope 1.

Områdesbeskrivning

Hälso- och sjukvård är samhällskritiska verksamheter och ett av Region Stockholms huvuduppdrag är att ge god och jämlik hälsa och vård utifrån invånarnas behov. Befolkningens hälsotillstånd påverkas av många olika faktorer och kräver insatser från flertalet sektorer i samhället – offentlig sektor, näringsliv, akademi och civilsamhälle. I samverkan med dessa har hälso- och sjukvården ett viktigt uppdrag att förebygga ohälsa samt identifiera och behandla de som behöver vård. Befolkningen blir allt friskare, men utvecklingen med en växande grupp äldre innebär att sjukdomsbördan och vårdbehoven ökar totalt sett, samtidigt som ett förändrat klimat också påverkar människors hälsa. Det förstärker behovet av att arbeta med utsläppsreducerande åtgärder inom området.

Hälso- och sjukvårdslagen styr mot en god hälsa och vård på lika villkor för hela befolkningen, med respekt för individens värdighet och behov. Tandvårdslagen reglerar tandvården på motsvarande sätt. Med utgångspunkten om en god hälsa och vård på lika villkor för hela befolkningen är minskad klimatpåverkan ett viktigt fokusområde.

Hur vården styrs, organiseras och bedrivs samt hur mycket och vilken vård och läkemedel som konsumeras påverkar miljö- och klimatutsläpp. Hälso- och sjukvården måste vara robust och anpassningsbar för att möta olika utmaningar och kriser som exempelvis stora olyckor, pandemier och katastrofer. Krav på försörjningsberedskap och kapacitet för akut vård ger ytterligare komplexitet som riskerar att ge ökade utsläpp från hälso- och sjukvården. Samtidigt behöver vårdlokalerna ha rätt förutsättningar både för att kunna möta behov av robusthet

och för att främja övergången till mer cirkulära och resurseffektiva produkt- och materialflöden. Målsättningen är att skapa vårdmiljöer som både främjar hälsa och minskar klimatutsläppen.

Inom hälso- och sjukvård används stora mängder förbrukningsmaterial, där tillverkningskedjan innebär betydande utsläpp inom scope 3. En stor del är engångsprodukter och produkter tillverkade i material som bidrar till utsläpp vid såväl tillverkning som förbränning av avfall. Dessutom kan de långa och ofta komplexa leveranskedjorna vara negativa ur ett robusthetsperspektiv.

Utrustning, exempelvis medicinteknisk utrustning, som används i hälso- och sjukvården och för egenvård är resurskrävande. Region Stockholm har länge arbetat för en ökad resurseffektivitet, förlängd livslängd för produkter, minskade utsläpp från förbrukningsmaterial, utrustning, textilier och livsmedel samt för ökad cirkularitet, men arbetet behöver intensifieras för att nå målet om klimatneutralitet.

Hälso- och sjukvårdens andel av Region Stockholms scope 1-utsläpp omfattar främst utsläpp från medicinska gaser och läkemedel som exempelvis lustgas, anestesigaser och drivgaser i inhalatorer. Historiskt har det åstadkommits betydande utsläppsminskningar inom dessa områden, samtidigt som det finns ytterligare potential.

Prioriterade åtgärdsområden

Områdets identifierade åtgärdsområden berör främst minskade utsläpp inom scope 3, vilka bedöms ha stor potential till att minska utsläppen och samtidigt bidra till robusthet. Åtgärderna förväntas initialt innebära kostnader men bidrar på sikt till besparingar samtidigt som potentialen för att minska utsläppen är stor. Hälso- och sjukvården står för en stor andel av Region Stockholms utsläpp inom scope 3, vilket medför att behovet av utsläppsreducerande åtgärder inom området är stort.

De viktigaste åtgärdsområdena, med tillhörande delområden som Region Stockholm bör genomföra för att bidra till att nå målet om klimatneutralitet till år 2035 är:

- optimerade vårdprocesser med resurseffektiva produkt- och materialflöden
    - verksamhetsnära kartläggningar, innovationsprojekt, samverkan och fortbildning för att främja nya arbetssätt
    - styra mot produkter och tjänster med låg miljö- och klimatpåverkan samt skapa interna förutsättningar för resurseffektiv användning av produkter, samt ökad livslängd och materialåtervinning
- minskade direkta utsläpp
    - minskning av utsläpp från användning av medicinska gaser och läkemedel med stora direkta utsläpp
- vårdens utvecklingsarbete bidrar till minskade utsläpp
    - förebyggande insatser, samordning och optimering
    - omställningsarbete för att klara av nuvarande och kommande vårdbehov.

Optimerade vårdprocesser med resurseffektiva produkt- och materialflöden

Åtgärdsområdet optimerade vårdprocesser (patientens resa genom vården) med resurseffektiva produkt- och materialflöden har stor potential att bidra till minskade utsläpp inom hälso- och sjukvård. Det är svårt att bedöma exakt hur mycket materialanvändningen går att förändra och inköpen går att minska, men

beaktat materialens stora klimatpåverkan ger varje minskad procent en märkbar utsläppsreduktion.

Åtgärdsområdet är brett och omfattar ett flertal åtgärdstyper. Utöver optimering av patient- och vårdflöden omfattas även övergången till resurseffektiva och cirkulära produkt- och materialflöden, som att minska onödig användning, svinn och kassation, byta engångsprodukter till flergångsprodukter, gå över till produkter tillverkade i mindre klimatbelastande material, att förlänga livslängden på material och utrustning samt öka högkvalitativ materialåtervinning. Bland annat omfattas förbrukningsmaterial, medicinteknisk-, och annan utrustning, livsmedel och textilier.

Flera av åtgärderna ovan kommer att leda till minskade behov av inköp och därmed minskade inköpskostnader, framför allt på sikt. Inköp av produkter i mindre klimatbelastande material, övergång från engångs- till flergångsmaterial och krav som innebär att leverantörer ska minska sina direkta och indirekta utsläpp kan samtidigt leda till dyrare produkter. Investeringar i utrustning för att möta det ökade behovet av sterilkapacitet och kostnader kopplade till förändrade arbetssätt kan tillkomma. Övergången till flergångsmaterial har andra nyttor utöver minskade utsläpp, som ökad robusthet till följd av minskat beroende av komplexa, långa leveranskedjor samt minskat behov av stora beredskapslager.

Förändringar i arbetssätt är en av förutsättningarna för att kunna genomföra åtgärder inom området, vilket kräver verksamhetsnära kartläggningar, innovationsprojekt, samverkan och fortbildning. En viktig förutsättning för att åstadkomma nödvändig minskning av utsläpp är att produkter och tjänster som upphandlas är designade för att ha så låg klimatpåverkan som möjligt ur ett livscykelperspektiv samt att det finns interna förutsättningar för lång livslängd och materialåtervinning.

Det innebär att väl utformade och effektiva krav måste ställas i upphandlingar och att kraven följs upp under avtalstiden. Ett nära samarbete med Region Stockholms leverantörer är nödvändigt för att de ska kunna ställa om produktionen och utveckla nya lösningar. En ökad intern samordning behövs för att möjliggöra en koncernövergripande övergång till cirkulära produktflöden.

Minskade direkta utsläpp

Åtgärdsområdet om minskade direkta utsläpp har stor potential att markant minska kvarvarande scope 1-utsläpp inom området. Det är därför relevant att lyfta fram även om de kvarvarande utsläppen utgör en liten del av hälso- och sjukvårdens totala utsläpp. Åtgärden innebär investeringar som sannolikt inte kommer att ge någon besparing på sikt.

Åtgärden omfattar insatser som bidrar till att ytterligare minska utsläppen från användning av medicinska gaser och läkemedel med stora direkta utsläpp. Exempelvis kan insamling av förbrukad anestesigas möjliggöra en kraftig reduktion av kvarvarande utsläpp.

Vårdens utvecklingsarbete bidrar till minskade utsläpp

Åtgärdsområdet vårdens utvecklingsarbete bidrar till minskade utsläpp har potential till att minska hälso- och sjukvårdens klimatpåverkan. Det hälsofrämjande arbete, de förebyggande insatser och den utmönstring av lågvärdevård (undersökningar, tester och behandlingar som inte har en tydlig patientnytta) som vården arbetar med är nyckelkomponenter för att klara nuvarande och kommande vårdbehov. Detta kan potentiellt bidra till att minska vissa typer av vårdbehov, men även skapa utrymme för ambitionshöjningar med ökade möjligheter till vård efter behov, utredning, diagnostik och behandling.

Sammantaget väntas det även bidra till minskade klimatutsläpp, men omfattningen är svårbedömd.

6.4 Fokusområde bygg och anläggning

Fokusområde bygg och anläggning omfattar allt från konstruktion och underhåll av byggnader till utveckling av infrastruktur, vilket inkluderar projektering, nyproduktion, uppgraderingar och renoveringar. Tjänster som erbjuds inom bygg- och anläggningssektorn omfattar bland annat leverans av byggmaterial, design, projektering, konstruktion, hantering av berg- och jordmassor samt inom el- och VVS-arbeten.

Region Stockholm utnyttjar dessa tjänster för att möta behoven hos en växande befolkning, förbättra infrastrukturen och livskvaliteten för länets invånare. Utsläppen inom området består huvudsakligen av scope 3-utsläpp från materialproduktion, transport och avfallshantering, samt en mindre del scope 1-utsläpp från arbetsmaskiner och transporter.

Områdesbeskrivning

Bygg- och anläggningssektorn har traditionellt haft en stor miljöpåverkan med hög energiförbrukning och stora mängder byggavfall. För att reducera detta har hållbar teknologi och energieffektiva byggmetoder införts.

Inom bygg- och anläggningsområdet används stora mängder material, där tillverkningsprocessen innebär betydande utsläpp inom scope 3. Scope 1-utsläppen kommer främst från arbetsmaskiner och transporter. Även om dessa utsläpp utgör en mindre del av de totala utsläppen, kan minskningar uppnås genom ökad användning av elektriska och energieffektiva maskiner samt övergång till förnybara drivmedel.

Tunnelbanesystemet i Stockholm byggs ut med målet att erbjuda hållbar kollektivtrafik, samtidigt som behov finns att begränsa utsläppen från cement- och betongprodukter, stål och transporter i och med dess utbyggnad. Lagar, miljöcertifieringar och en ökad efterfrågan på hållbart byggande, inklusive EU:s taxonomi, energiprestandadirektivet och det cirkulära ekonomipaketet, betonar energieffektivitet och minskat avfall genom återanvändning och återvinning. För att nå målet om klimatneutralitet behöver bygg- och anläggningssektorn fortsätta att utveckla och implementera hållbara metoder och materialval.

Prioriterade åtgärdsområden

De prioriterade åtgärderna inom bygg- och anläggningsområdet förväntas initialt innebära kostnader samtidigt som potentialen för att minska utsläppen inom scope 3 är stor. Åtgärderna förväntas bidra till minskade kostnader på sikt.

De viktigaste åtgärdsområdena, med tillhörande delområden som Region Stockholm bör genomföra för att bidra till att nå målet om klimatneutralitet till år 2035 är:

- Krav för minskade klimatutsläpp i bygg- och anläggningsprojekt
    - användning av klimatförbättrad betong
    - val av hållbara byggmaterial
    - återbruk av byggmaterial och produkter
    - införande av en reduktionstrappa för att successivt förbättra klimatprestandan
    - behov av utvecklade arbetssätt och dialog i upphandlingar
- samarbete och styrning
    - stärkt samverkan från projektering till genomförande

- tillämpa fyrstegsprincipen för god resurshållning och hållbara lösningar
- effektivare hantering och lokal återanvändning av massor i byggprojekt.

Krav för minskade klimatutsläpp i bygg- och anläggningsprojekt

I byggprojekt inom Region Stockholm kan användningen av klimatförbättrad betong betydligt minska utsläppen. Klimatförbättrad betong har idag cirka 25 procent lägre koldioxidutsläpp jämfört med referensbetong med samma funktion och utsläppsminskningen förväntas bli ännu större över tid. Potentialen för utsläppsminskning är stor. Även om investeringarna innebär högre initiala kostnader är de av vikt för att uppnå utsläppsminskningar. Att byta till mindre klimatbelastade material inom stål, armering, asfalt, gips och isolering kan minska utsläppen, vilket stöds av utvärderingar från tidigare projekt.

Återbruk av byggmaterial och produkter leder till betydande utsläppsminskningar. Det bidrar till minskat behov av ny råvaruutvinning och minskad mängd avfall. Kostnadsbilden varierar beroende på hur åtgärden genomförs, men återbruk leder ofta till kostnadsbesparingar och betydande miljövinster. För att möjliggöra storskaligt återbruk med mellanlagring kan initiala investeringar vara nödvändiga.

För att skapa en grund för kontinuerlig förbättring i bygg- och anläggningsprojekt strävas efter att använda mer miljövänliga material och tekniker, samtidigt som kostnadseffektiviteten bibehålls. Detta uppnås genom att successivt höja kraven på klimatprestandan på de material som köps in och används, genom att införa en reduktionstrappa. Tillämpning av reduktionstrappan förbättrar klimatprestandan successivt och etablerar en långsiktig plan som gradvis minskar utsläppen av växthusgaser.

Projektorganisationen ska ha rätt kompetens och resurser för att säkerställa hållbara byggmetoder. Återbruk av material och integration av hållbara materialval behöver prioriteras i projektens inledningsskede för att främja miljöfördelarna. Genom gemensamma kravställningar och rutinförändringar kan inköp av byggmaterial effektiviseras. En kontinuerlig dialog med leverantörerna är nödvändig för att minska utsläppen i alla skeden av en investering.

För att effektivt genomföra åtgärder inom bygg- och anläggningsområdet är det avgörande att väl utformade och effektiva hållbarhetskrav ställs konsekvent i alla delar av entreprenadupphandlingar. Det är viktigt att relevanta krav ställs i alla upphandlade projekt, även om särskild prioritet ska ges till upphandlingar där en stor effekt kan uppnås. Under avtalstiden behöver uppföljning ske regelbundet för att säkerställa att kraven uppfylls. Detta bidrar till ökad hållbarhet, driver innovation och ger leverantörer som uppfyller kraven konkurrensfördelar.

Samarbete och styrning

Projektering är en central del av planeringen och utformningen av bygg- och anläggningsprojekt, där tydliga specifikationer och krav utformas för att inkludera klimatrelaterade kriterier. Genom att integrera hållbara lösningar redan i projekteringsfasen säkerställs att klimatmålen är inbyggda från början. För att minska scope 3-utsläpp är ett nära samarbete mellan alla aktörer i värdekedjan nödvändigt, vilket möjliggör en mer hållbar och klimatanpassad utveckling genom hela projektets genomförande.

Fyrstegsprincipen är en metod som är antagen och som används av Region Stockholm för att identifiera och genomföra de mest resurseffektiva åtgärderna. Varje steg i principen täcker olika aspekter av Region Stockholms investeringar och syftar till att undvika onödiga satsningar genom att hitta lösningar så tidigt som

möjligt i processen. Fyrstegsprincipen behöver tillämpas konsekvent i alla projekt för att säkerställa resurseffektiva lösningar.

1. **Tänk om:** Överväg projektets behov och identifiera alternativa lösningar för att minska eller eliminera det ursprungliga behovet. Detta inkluderar att överväga lokaloptimering för att maximera nyttjandegraden av befintliga lokaler och minska behovet av nybyggnation. I planeringsfasen är det avgörande att identifiera möjligheter att reducera avfall, designa för cirkularitet genom att välja material som kan återbrukas eller återvinnas, samt säkerställa att det finns infrastruktur och utrymme för effektiv avfallshantering.
2. **Optimera:** Använd resurser och teknik mer produktivt för att förbättra projektets effektivitet.
3. **Bygg om:** Utför nödvändiga och begränsade ombyggnationer för att förbättra funktionalitet och kapacitet.
4. **Bygg nytt:** Genomför nyinvesteringar om de tidigare stegen inte räcker för att tillgodose behovet.

Användning av fyrstegsprincipen främjar såväl utsläppsreduktion som kostnadsbesparingar inom området.

Stora volymer av jord och berg som måste schaktas och transporteras, är kostsamt, energikrävande och påverkar klimatutsläppen. Den största klimatnyttan uppnås genom att tidigt planera, styra och designa projekt för att minimera mängden jord och berg som behöver schaktas och transporteras.

Massornas egenskaper är viktiga att utvärdera, både ur miljösynpunkt och ur funktionsperspektiv. Uppkomna massor bör användas så lokalt och nära källan som möjligt. Möjligheterna för Region Stockholm att påverka hanterings- och dispositionsplanen för massor är komplexa och beror på flera faktorer, såsom entreprenadens typ, projektets omfattning och de specifika tekniska och logistiska förutsättningarna. Nya arbetssätt som främjar lokal hantering av massor inom byggprojekt behövs för att minska miljöbelastande transporter. Stockholms läns masshanteringsstrategi möjliggör en mer resurseffektiv och klimatsmart hantering av berg- och jordmassor samt åstadkommer regional samsyn kring utmaningar och lösningar. Området har stor potential att reducera utsläpp genom ökad andel cirkulerat material, minskat behov av att utvinna nytt byggmaterial samt användning av elektrifierade fordon och arbetsmaskiner.

6.5 Fokusområde fastighet och service

Fokusområdet fastighet och service omfattar de resurser och tjänster som krävs för att en byggnad, fastighet eller anläggning ska fungera effektivt för en verksamhet. Fastigheter och anläggningar inkluderar vårdfastigheter, trafikfastigheter och anläggningar så som depåer och stationer. Här ingår fastighetsknutna områden som energi, dess tekniska system, avfallshantering och arbetsplatsanknutna områden som till exempel IT, möbler och inventarier. Utsläppen från inköp av el, värme och kyla till Region Stockholms fastigheter ligger inom scope 2 och resterande inköp inom scope 3.

Områdesbeskrivning

Region Stockholms verksamheter bedrivs i fastigheter som dels ägs och förvaltas av regionägda bolag och nämnder, dels av privata hyresvärdar och fastighetsförvaltare. Det inverkar på vilken rådighet det finns att påverka inom området och ställer krav på hur upphandling av dessa tjänster sker.

Majoriteten av all el som köps in inom Region Stockholms verksamheter är förnybar och märkt ”Bra Miljöval”. Inom Region Stockholm finns reservkraft vid

sjukhusen samt ett flertal stationsfastigheter, vid händelse av strömavbrott. Reservkraften drivs av dieselaggregat. Region Stockholms verksamheter har viss egenproduktion av förnybar el via solceller.

Uppvärmningen inom verksamheterna är i stort fjärrvärmebaserad, medan viss uppvärmning sker via egen panna och bergvärme. Köldmedier används inom såväl vårdbyggnader som kollektivtrafikanläggningar. Fokusområdets utsläpp kommer även från produktionen av inköpt arbetsplatsrelaterad IT-utrustning, kontorsmöbler, inventarier och från avfallshantering.

Prioriterade åtgärdsområden

Inom detta fokusområde är potentialen till att minska utsläppen störst inom scope 3 och jämfört med de andra fokusområdena är möjligheterna för minskning av utsläpp inom scope 2 störst. Åtgärderna beräknas initialt innebära vissa kostnader och utgifter i form av investeringar, förändrade arbetssätt och rutiner men förväntas innebära en kostnadsbesparing på sikt. Flera av åtgärderna är kostnadseffektiva sätt att minska utsläpp, och vissa åtgärder behöver utföras på grund av kommande lagkrav.

De viktigaste åtgärdsområdena, med tillhörande delområden som Region Stockholm bör genomföra för att bidra till att nå målet om klimatneutralitet till år 2035 är:

- energieffektivisering och solceller
    - systematiserad och accelererad energieffektivisering av fastighets- och verksamhetsenergi
    - löpande implementering av energieffektiviseringsåtgärder
    - ökad implementering av solceller
- lokaloptimering
    - ökad nyttjandegrad av lokaler
    - optimerade lokaler för att möjliggöra ökad återanvändning och återvinning
    - ökad samordning kring investeringar i vårdfastigheter för minskade utsläpp
    - samordning av Region Stockholms behov och kravställning av lokaler
- cirkulära lösningar för IT-utrustning och möbler
    - förlängd livslängd på IT-utrustning och möbler
    - digitala system och spårbarhet för ökad delning.

Åtgärdsområde energieffektivisering och solceller

Åtgärdsområdet omfattar dels energieffektiviseringsåtgärder för egenägda fastigheter inom hälso- och sjukvården samt kollektivtrafiken, dels övergripande potential för införande av solceller. Åtgärderna har stor potential att minska utsläppen främst inom scope 2 och scope 3.

Energieffektivisering är en prioriterad åtgärd, givet att det har ett flertal nyttor utöver att minska utsläppen. Att effektivisera samt minimera energibehov medför högre robusthet samt bidrar till en förbättrad situation inom energisystemet i länet. Region Stockholm ska driva på för ökad utbyggnad av förnybar energi i samverkan med länets aktörer. Åtgärdsområdet innebär en kostnadsbesparing på sikt även om investeringar behövs. Inom Region Stockholms verksamheter finns stor potential, såväl kopplat till fastighetsenergi som till verksamhetsenergi, exempelvis energiintensiv utrustning som används inom vården.

Energieffektiviseringsarbetet behöver systematiseras och accelerera, inte minst utifrån lagkrav inom EU:s energieffektiviseringsdirektiv. Åtgärder för fastigheter såväl inom hälso- och sjukvården som inom kollektivtrafikens depåer och stationer har stor potential att minska klimatutsläppen. En förutsättning för att genomföra energieffektiviseringsåtgärder är att arbetet prioriteras i respektive nämnds och bolags verksamhetsplan.

Även om Region Stockholm till största del köper in förnybar el är ytterligare implementering av solceller prioriterat. Ökad egenproduktion av el är en viktig aspekt ur självförsörjnings- och robusthetsperspektiv, samt ger samhälls- och klimatnytta i det bredare perspektivet, bland annat genom att bidra till kapacitetssituationen i länet. Även om det kräver en initial investering bedöms åtgärden vara kostnadsbesparande på sikt. Energilager i kombination med solceller kan bidra till ytterligare robusthet. Ytor som kan vara aktuella för solceller är såväl tak- som tillgänglig markyta. Som offentlig organisation har Region Stockholm att vänta ökande krav på implementering av solceller, kopplat till EU-direktivet om byggnaders energiprestanda. En förutsättning för att åtgärden ska kunna implementeras är att lämpliga ytor för solcellsinstallation prioriteras för detta baserat på relevant riskbedömning och medel för investeringen. Risker för negativ påverkan på mänskliga rättigheter i tillverkningen av solcellspaneler behöver motverkas genom upphandlingskrav och systematisk uppföljning av leverantörernas arbete med riskhantering i leveranskedjorna.

Åtgärdsområde lokaloptimering

Området lokaloptimering innefattar olika delar som att öka nyttjandegraden av lokaler, att samordna och effektivisera Region Stockholms behov av lokaler samt att optimera lokaler för att kunna möjliggöra ökad återanvändning och återvinning av fler produktflöden och fraktioner inom Region Stockholms verksamheter. Åtgärdsområdet har potential att minska klimatutsläpp inom scope 2 och 3.

Ökad nyttjandegrad av Region Stockholms lokaler är ett kostnadseffektivt sätt att minska klimatutsläpp, då det även bidrar till minskade kostnader för hyra och energi. Det finns potential att öka nyttjandegraden av lokaler med i genomsnitt 10–20 procent, beroende på verksamhet och typ av fastighet. För kontorslokaler har det exempelvis visat sig möjligt att öka nyttjandegraden med 50 procent. Genom ökad nyttjandegrad och lokaloptimering kan behov av nybyggnation minska, vilket innebär ytterligare potential för betydande kostnadsbesparingar, minskade utsläpp och minskad påverkan på miljö.

För att möjliggöra ökad återanvändning och återvinning av produkter och material inom Region Stockholms verksamheter, är det viktigt att lokaler optimeras och anpassas för att kunna hantera fler produktflöden och materialfraktioner. Det är framför allt viktigt inom hälso- och sjukvården som hanterar stora produktflöden. Arbetet med att rusta Region Stockholms vårdfastigheter kräver ökad samordning och styrning kring investeringar för att anpassa lokaler på ett sätt som bidrar till ökad robusthet och minskad miljö- och klimatpåverkan.

Förutsättningar för implementering av åtgärdsområdet är ökad kunskap och metodstöd för att uppnå ökad nyttjandegrad och kravställning i upphandling av lokaler. Ett sätt att uppnå detta är en ökad samordning av Region Stockholms behov och kravställning av lokaler samt avfallshantering.

Åtgärdsområde cirkulära åtgärder för IT-utrustning och möbler

Området cirkulära åtgärder för IT-utrustning och möbler omfattar delområdet att öka livslängden på IT-utrustning och ökat återbruk av möbler inom Region

Stockholm, och på så sätt minska klimatutsläpp inom scope 3 samt uppnå kostnadseffektivitet på sikt.

Förlängd livslängd av IT-utrustning har stor potential att minska klimatutsläpp samtidigt som behovet av nyinköp minskar. Minskade inköp av nytillverkad IT-utrustning minskar även behovet av mineraler och annan råvara som är förenad med höga risker för stor negativ påverkan på miljö och mänskliga rättigheter i samband med utvinning. För att uppnå förlängd livslängd med bibehållen funktion och användarnytta behöver högre prestanda kravställas, vilket kan innebära högre kostnader.

Åtgärdsområdet syftar även till ökad cirkularitet av möbler och inventarier, vilket exempelvis kan vara inköp av begagnade möbler, renovering för förlängd livslängd, att möbler återanvänds internt eller externt för att sedan till sist materialåtervinnas. Den innebär kostnadsbesparingar, minskade klimatutsläpp samt minskad påverkan på miljön.

Förutsättningar för implementering är att det finns digitala system för att möjliggöra ökad spårbarhet och delning, samt fysisk plats för lagring. För att öka cirkulariteten krävs tydlig styrning och målbild kring ökad livslängd, återanvändning och återvinning, inklusive uppföljning samt en ökad samordning. En annan viktig förutsättning är att det ställs krav i upphandlingar som leder till att nyinköpen minskar. Det blir avgörande att konsumtionsmönstret förändras så att det blir standard att använda produkterna länge och välja återbrukade produkter vid inköp. EU-förordningen om ekodesign för hållbara produkter syftar till att öka cirkularitet, energiprestanda och minska klimatpåverkan från produkter vilket kan främja tillgången på mer cirkulära produkter och affärsmodeller framöver.

6.6 Kompletterande åtgärder

Region Stockholm ska uppnå ekologisk hållbarhet och klimatneutralitet till år 2035. Klimatneutralitet innebär att Region Stockholm når en nettobalans mellan utsläpp och upptag av växthusgaser till år 2035. För att uppnå en nettobalans behöver Region Stockholm vidta kompensationsåtgärder för de kvarvarande utsläpp som är nödvändiga för att bibehålla god funktionalitet av en samhällskritisk verksamhet, eller där eliminering av återstående utsläpp inte kan försvaras med hänsyn exempelvis till ekonomiska eller robusthetsmässiga förutsättningar. Avsnittet beskriver möjligheter, förutsättningar och förhållningssätt för Region Stockholm att nyttja klimatkompensation.

Klimatkompensation

Frågan om kommuner och regioners möjlighet att klimatkompensera har varit aktuell i många år. Kommuner och regioner gör olika tolkningar av kommunallagen där vissa köper utsläppskrediter i andra länder medan andra har en mer strikt tolkning av att investeringar ska komma till direkt nytta för invånarna.

Region Stockholm gör bedömningen att investeringar för klimatkompensation ska komma till nytta för invånarna inom Stockholms län. Det innebär att en åtgärd för att kompensera för utsläpp som av olika skäl inte kan reduceras bort ska genomföras inom Stockholms län. Klimatkompensation där investeringar sker i andra länder är inte förenlig med denna utgångspunkt. Region Stockholms genomförande av en kompenserande åtgärd ska säkerställa den så kallade miljöintegriteten. Det innebär att åtgärden ska bidra till additionalitet, det vill säga att det ska kunna säkerställas att den utsläppsreducerande åtgärden inte hade blivit av utan finansiering kopplad till klimatkompensation. Kompensationen ska

vara verifierbar, det vill säga kvantifierad och verifierad av oberoende part. Utsläppsreduktionen från kompensationen ska vara spårbar och vara permanent under lång tid. Kompensationen ska inte leda till dubbel bokföring av utsläpp och bidra positivt till FN:s hållbarhetsmål och hållbar utveckling. Detta innebär att kompensationsåtgärden exempelvis leder till stärkta sociala värden, till förbättrad hälsa, bättre tillgång till energiresurser och stärkandet av andra miljövärden såsom bevarande av biologisk mångfald.

Investeringar i koldioxidinfångning inom Stockholms län kan också komma invånarna till gagn. En förutsättning för inköp av exempelvis utsläppscertifikat från Bio-CCS anläggningar är att ett robust regelverk finns på plats för att säkerställa miljöintegriteten.

Det huvudsakliga fokuset ligger på att reducera utsläpp så långt det är möjligt utan att använda klimatkompensatoriska åtgärder. I första hand ska direkta och indirekta utsläpp minskas, sedan kan interna kompensationsåtgärder såsom exempelvis klimatväxling inom organisationen tillämpas och sist extern kompensation som är till nytta för invånare inom Stockholms län.

Klimatväxling

Den enda kompensationsmodellen som prövats i domstol i Sverige är klimatväxling där beslutet om klimatväxling ansågs ligga inom den kommunala kompetensen. Klimatväxling används av flera kommuner och regioner som en intern klimatkompensation genom att avgiftsbelägga klimatbelastande aktiviteter inom organisationen. Klimatväxling kan ske genom att uttagna avgifter används till att finansiera i förväg definierade åtgärder eller åtgärder som organisationens olika verksamheter kan söka finansiering för. Det är även möjligt att kombinera de olika lösningarna. Klimatväxling kan på sikt komma att införas inom Region Stockholm. Det förutsätter att ett system kan utvecklas som är ändamålsenligt och som endast medför liten administrativ börda. En verksamhet där utsläppen inte är möjliga att helt eliminera bör kompenseras för kostnaden.